

4. Česká republika a ostatní evropské mezinárodní organizace a fóra

Česká republika a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Česká republika trvale považuje OBSE za významnou součást evropské bezpečnostní architektury. Podpora činnosti této organizace je dlouhodobě jednou ze zahraničněpolitických priorit české vlády. Česká republika má zájem na tom, aby OBSE byla flexibilní organizací schopnou adaptovat se na aktuální výzvy a úkoly. ČR podporuje vyváženost činností všech tří dimenzí OBSE (politicko-bezpečnostní, ekonomicko-environmentální a lidskoprávní) a dodržování přijatých standardů v těchto dimenzích všemi účastnickými státy OBSE. ČR podporuje úsilí organizace k dalšímu posilování schopnosti monitorovat případy porušování standardů i úsilí pomoci při nápravě.

Česká republika se trvale zasazuje o to, aby OBSE byla schopna pružně a operativně čelit starým i novým bezpečnostním výzvám, hrozbám a rizikům a přizpůsobovat tomu i své nástroje. Roli OBSE spatřuje ČR zejména v předcházení konfliktům, postkonfliktní obnově a boji proti terorismu. Česká republika podporuje další prohlubování spolupráce bezpečnostní dimenze OBSE s euro-atlantickými organizacemi, a to v souladu s principy *Platformy pro kooperativní bezpečnost*, schválené na summitu OBSE v Istanbulu v roce 1999.

Podobně jako v předchozích letech se Česká republika i v roce 2007 plně zapojovala do spolupráce a koordinace s ostatními členskými zeměmi EU v rámci OBSE, v níž členské země EU představují téměř polovinu účastnických zemí (27 z 56) a svými příspěvky se podílejí přibližně dvěma třetinami na zdrojích OBSE. Česká republika se aktivně podílela na tvorbě stanovisek členských zemí EU k obecným otázkám i konkrétním problémům OBSE.

OBSE se ve své politicko-bezpečnostní dimenzi trvale zabývá implementací existujících opatření k posílení důvěry a bezpečnosti, obsažených ve *Vídeňském dokumentu 1999*, implementací *Dokumentu OBSE k ručním a lehkým zbraním* a implementací dalších dokumentů, jako jsou např. *Kodex chování*, *Transfer konvenčních zbraní*, *Globální výměna vojenských informací*, podporou plnění *Úmluvy o zákazu protipěchotních min* atd. Česká republika se na těchto aktivitách aktivně podílí.

Velmi důležitou součástí práce OBSE v politicko bezpečnostní dimenzi jsou jednání k režimu kontroly odzbrojení, která probíhají v rámci Společné konzultativní skupiny smluvních stran Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (S-KOS). Smluvními stranami Smlouvy (S-KOS), kterou ČR považuje za jeden z úhelných kamenů evropské bezpečnosti, je 30 účastnických zemí OBSE.

Česká republika usiluje o brzkou ratifikaci *Adaptované Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (AS-KOS)*. Ta je pro Českou republiku významná odstraněním blokového pojetí původní smlouvy, ale i zkvalitněním systému kontroly struktur ozbrojených sil smluvních států. Implementace adaptované smlouvy by měla přispět k dalšímu zvyšování transparentnosti a budování důvěry v rámci celého odzbrojovacího režimu. Česká republika, podobně jako další členské státy NATO, překročí ratifikaci AS-KOS po splnění politických závazků Ruska vůči Gruzii a Moldavsku, k nimž se Ruská federace zavázala na Závěrečné konferenci během Summitu OBSE v Istanbulu v roce 1999 (tzv. Istanbulské závazky).

V roce 2007 vyvrcholila dlouhodobá nespokojenost Ruské federace se skutečností, že státy NATO dosud neratifikovaly AS-KOS. Na popud Ruska byla v červnu 2007 do Vídně svolána Mimořádná konference k S-KOS, která však nepřinesla významný posun v dosavadních jednáních. Další, neformální jednání k dané problematice se uskutečnila během října a listopadu (Bad Saarow, Paříž), a dále na okraj zasedání Ministerské rady OBSE v Madridu v listopadu 2007. Tato jednání však nepřinesla žádné hmatatelné výsledky ani sblížení stanovisek.

Rusko v létě 2007 ohlásilo, že hodlá pozastavit plnění závazků vyplývajících z platné Smlouvy (S-KOS). Smlouva však pozastavení plnění (tzv. "moratorium" nebo "suspenzi") závazků Smlouvy jako jednostranný krok jedné ze smluvních stran z právního hlediska neumožňuje.

Takzvané "pozastavení" plnění závazků vyplývajících z S-KOS Ruskem vstoupilo v platnost o půlnoci 12. 12. 2007. Jeho prvním důsledkem bylo, že Rusko k danému termínu (14. 12. 2007) nepředalo ostatním smluvním stranám pravidelné výroční informace o svých ozbrojených silách a o plnění závazků vyplývajících z S-KOS.

Od léta 2007 probíhala z iniciativy USA častá bilaterální jednání s Ruskou federací v rámci amerického návrhu Plánu paralelních akcí (Parallel Actions Plan), podporovaného členskými státy NATO, jehož účelem bylo přispět ke sblížení stanovisek obou stran a vytvořit

podmínky mj. i pro ratifikaci AS-KOS. Tato jednání však do konce roku 2007 nepřinesla výraznější výsledky.

Vedle Mimořádné konference k S-KOS byla vrcholem v rámci politicko-bezpečnostní dimenze 5. Výroční bezpečnostní hodnotící konference (ASRC), která se uskutečnila v červnu 2007 ve Vídni. Podobně významnou akcí bylo uskutečnění 17. Výročního zasedání k hodnocení implementací (AIAM), které je již tradičně hlavní politicko-vojenskou akcí kalendářního roku Fóra pro bezpečnostní spolupráci (březen 2007).

V roce 2007 bylo hlavní akcí OBSE v oblasti ekonomické a environmentální dimenze 15. Ekonomické a environmentální fórum (EEF), jehož první část se uskutečnila ve dnech 22. – 23. 1. 2007 ve Vídni a druhá část ve dnech 21. – 23. 5. 2007 v Praze. Při příležitosti konání druhé části 15. EEF, jejímž organizátorem byla ČR, navštívil dne 21. 5. 2007 ČR ve funkci úřadujícího předsedy OBSE ministr zahraničních věcí Španělska M. A. Moratinos. Na průběhu 15. EEF se podílela jako obvykle Evropská hospodářská komise OSN (EHK).

15. EEF se zaměřilo na „Klíčové výzvy pro zajištění environmentální bezpečnosti a udržitelného rozvoje v regionu OBSE: degradace pozemků, kontaminace půdy a vodní hospodářství“. Delegace ČR se aktivně zúčastnila obou částí 15. EEF i jeho Druhé přípravné konference zaměřené na problematiku vody, která se konala ve dnech 12. - 13. 3. 2007 v Zaragoze.

Roli předsednické uplynulém roce 2007 se stalo 15. zasedání Ministerské rady OBSE, které proběhlo v Madridu ve dnech 29. – 30. 11. 2007. Delegaci České republiky vedl ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg. V plénu zazněla vystoupení účastnických států OBSE, předsedy Parlamentního shromáždění OBSE, generálního tajemníka OBSE, představitelů mezinárodních a regionálních organizací a partnerských středomořských a asijských států OBSE.

Česká republika ve svém vystoupení důrazně připomněla potřebu dodržovat principy, standardy a závazky OBSE, zdůraznila nutnost zachovat autonomii Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva OBSE (ODIHR) a ocenila činnost tohoto úřadu při organizování a provádění volebních monitorovacích misí v účastnických státech OBSE. Připomněla rovněž význam Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě (S-KOS) pro evropskou bezpečnost a kriticky se vyjádřila k přístupu některých států k jednání o této problematice.

Vzhledem k potížím při hledání konsenzu 56 účastnických států nedosáhlo ani toto zasedání Ministerské rady OBSE mnoha významnějších výsledků. Již popáté v pořadí se Ministerské radě OBSE nepodařilo dohodnout text Ministerské deklarace coby nejdůležitějšího dokumentu zasedání. Ministerská rada schválila celkem dvanáct dokumentů, z nichž však některé mají pouze formální nebo deklarativní charakter.

Mezi důležité dokumenty patří rozhodnutí o předsednictví OBSE po roce 2008 (Řecko 2009, Kazachstán 2010 a Litva 2011), mj. i vzhledem k tomu, že se v rámci organizace po dlouhou dobu nedařilo nalézt konsenzuální řešení.

Pozitivní dopady v praxi může mít také rozhodnutí o budoucím angažmá OBSE v Afghánistánu. Dokument je však obecný a konkrétní opatření a projekty týkající se přítomnosti OBSE v Afghánistánu teprve budou muset být vypracovány.

Z předpokládaných několika regionálních prohlášení bylo přijato jen jedno, které se týká Náhorního Karabachu. Mezi další odsouhlasené dokumenty patří, např. deklarace o spolupráci OBSE s partnerskými zeměmi, materiály k problematice terorismu, tolerance a nediskriminace a k environmentální strategii. Nepodařilo se přijmout s velkým úsilím a po dlouhou dobu připravovaný dokument o právní subjektivitě OBSE.

Podobně jako v uplynulých letech, byla i v roce 2007 důležitou součástí činnosti OBSE práce jejích zastoupení, kancelářů a misí (tzv. polní mise OBSE) v jednotlivých účastnických státech v oblastech jihovýchodní Evropy, východní Evropy, Kavkazu a Střední Asie. Polní mise, kterých je celkem devatenáct, se zaměřují na pomoc hostitelským zemím a svou činností zasahují do problematiky všech tří dimenzí OBSE. Koncem roku 2007 působilo v polních misích OBSE deset občanů ČR.

Česká republika se v roce 2007 aktivně podílela na sedmi volebních pozorovatelských misích OBSE/ODIHR v řadě účastnických států OBSE. V uvedeném roce do nich vyslala jednoho dlouhodobého a 34 krátkodobých pozorovatelů.

Česká republika věnuje trvalou pozornost činnosti Pražské kanceláře Sekretariátu OBSE. Ministerstvo zahraničních věcí poskytuje bezplatně prostory pro kancelář a sekunduje jejímu vedoucího. Česká republika má zájem na dalším posílení významu kanceláře a prohloubení její činnosti ve prospěch celé organizace, a to jak posílením její funkce jako archivu historických dokumentů i její informační role ve vztahu k odborné i laické veřejnosti,

včetně badatelské činnosti, tak i konferenčního servisu a zejména každoročního zasedání Ekonomického a environmentálního fóra OBSE za účasti cca 400 osob.

Pravidelný roční kalendář OBSE zahrnoval tři doplňkové schůzky lidské dimenze (k problematice podpory a ochrany lidských práv; ke svobodě shromažďování a sdružování; k sexuálnímu zneužívání dětí) a tradiční dvoutýdenní Implementační schůzku lidské dimenze (HDIM). Proběhlo také několik akcí pořádaných Zvláštní představitelkou OBSE pro potírání obchodu s lidmi.

Prioritou španělského předsednictví OBSE v lidské dimenzi byla po celý rok problematika netolerance a diskriminace. Předsednictví nadále čerpalo ze zpráv tří představitelů pro různé formy netolerance (antisemitismus, netolerance vůči muslimům, diskriminace křesťanů a příslušníků dalších náboženství a ostatní formy netolerance). Po přehodnocení jejich činnosti v závěru roku byly jejich mandáty prodlouženy. Byly rovněž uspořádány dvě konference – konference v Bukurešti (červen 2007) zaměřená na všechny formy netolerance a diskriminace a konference v Cordobě (říjen 2007) k boji proti netoleranci vůči muslimům. ČR nadále patří mezi země, které dávají přednost tzv. holistickému přístupu k problematice netolerance.

Představitel OBSE pro svobodu médií, který aktivně a nestranně prosazuje svobodu médií v celém regionu OBSE a poukazuje na konkrétní případy porušování svobody médií, se rovněž usilovně se zasazuje o dekriminalizaci pomluvy a hanobení. V této věci se dopisem obrátil i na ministra spravedlnosti ČR a apeloval za dekriminalizaci hanobení a pomluvy v ČR.

Během celého roku pokračovala intenzivní kritika Úřadu pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) ze strany některých členských států. V reakci na návrh směřující k omezení autonomie ODIHR při provádění volebního monitoringu podpořila ČR protinávrh na zachování této autonomie a posílení volebních závazků členských zemí OBSE. Žádný z návrhů se nepodařilo prosadit, autonomie ODIHR však zůstala zachována.

Do popředí pozornosti se během roku 2007 dostala otázka účasti nevládních organizací na akcích OBSE. Kritika ze strany nevládních organizací je již dlouhou dobu pro řadu zemí nepohodlná. Jejich snahou je co nejvíce limitovat možnost účasti nevládních organizací na akcích OBSE procedurálními opatřeními. ČR i nadále důrazně zastávala principiální stanovisko podporující neomezování účasti nevládních organizací.

Rada Evropy

Ve dnech 10. – 11. 5. 2007 se ve Štrasburku uskutečnilo 117. zasedání Výboru ministrů. Předsednictví VM se na půlroční období ujalo Srbsko, které bylo v listopadu 2007 vystřídáno Slovenskem. Českou delegaci na zasedání vedl velvyslanec ČR při Radě Evropy.

Hlavními body agendy byly 1) konsolidace systému ochrany lidských práv, respektive úvahy nad reformou kontrolního systému Evropské úmluvy o lidských právech ve světle zprávy Výboru moudrých, a 2) vztahy mezi Radou Evropy a EU, zejména Memorandum o porozumění, následné akce k doporučením tzv. Junckerovy zprávy a spolupráce mezi Radou Evropy a Agenturou EU pro základní práva. Dalším tématem byly 3) následné aktivity k dalším prioritám 3. summitu RE, tedy především plnění Akčního plánu v oblasti strukturální reformy a reformy pracovních metod organizace a rozvoj mezikulturního dialogu. Ministři přijali komuniké, jehož ústředním motivem je provádění rozhodnutí 3. summitu Rady Evropy.

V rámci 117. zasedání VM byla slavnostně přijata Černá Hora za 47. členský stát Rady Evropy a bylo podepsáno Memorandum o porozumění mezi RE a EU.

V listopadu 2007 ukončila téměř dvouletou práci odborná skupina RE pro sociální kohezi (ČR v ní byla zastoupena expertkou z Ministerstva práce a sociálních věcí), která vznikla z rozhodnutí 3. summitu s cílem zrevidovat dosavadní strategii RE na podporu a rozvoj sociální koheze a definovat případné nové potřeby v dané oblasti v souvislosti s trendy 21. století. Skupinou připravená zpráva nastiňuje jednotlivé přístupy k problematice sociální koheze a krátkodobé i dlouhodobé cíle a obsahuje řadu doporučení členskými státy.

Česká republika se prostřednictvím dvou pozorovatelů účastnila volební pozorovatelské mise Rady Evropy při volbách v Kosovu (17.11. 2007).

Ve dnech 13. – 15. 6. 2007 se ve Stockholmu/Sigtuně uskutečnilo 3. zasedání Fóra Rady Evropy pro budoucnost demokracie. Jeho nosným tématem byla „Moc a její delegace: provázanost demokracie a lidských práv“, předmětem diskuse bylo zejména fungování zastupitelské a přímé demokracie a ovlivňování politického rozhodování občanskou společností nad rámec výkonu volebního práva.

Ve dnech 18. – 19. 6. 2007 navštívil Štrasburk ministr zahraničních věcí K. Schwarzenberg, který se setkal s generálním tajemníkem Rady Evropy T. Davisem.

Předseda Legislativní rady vlády a ministr C. Svoboda se během své návštěvy ve Štrasburku (14. –16. 11. 2007) sešel rovněž s generálním tajemníkem Rady Evropy a dále s předsedou Evropského soudu pro lidská práva J.-P. Costou. Z nejvyšších představitelů Rady Evropy navštívil Českou republiku generální tajemník Rady Evropy T. Davis v rámci výjezdního zasedání nejvyšších orgánů Rozvojové banky Rady Evropy (CEB), které se konalo v Praze ve dnech 14. – 17. 6. 2007.

Česká republika se aktivně zapojovala do jednání o programu aktivit Rady Evropy na rok 2008 a rozpočtových diskusí. Přestože byly navýšeny finance Evropskému soudu pro lidská práva a Komisaři RE pro lidská práva, finanční přebytek z roku 2006, jakož i požadavek generálního tajemníka RE na všechny direktoráty a orgány RE dodržovat úsporná opatření pomohly zachovat nulový reálný růst (tj. navýšení rozpočtu pouze o inflační koeficient). ČR při hlasování podpořila schválení rozpočtu; v souladu se svými dlouhodobě akcentovanými prioritami v Radě Evropy prosazovala zejména posílení (i finanční) programů spolupráce a rozvojových aktivit orientovaných především na země východní Evropy a Balkánu, v oblasti lidských práv a právní spolupráce.

Česká republika podporovala v roce 2007 reformní kroky v sekretariátu Rady Evropy (zjednodušení a zpřehlednění vnitřního chodu organizace a hledání vnitřních úspor, včetně omezení růstu platů úředníků sekretariátu a uvážlivé najímání externích spolupracovníků). V rámci reformy byl v roce 2007 spojen direktorát pro lidská práva s direktorátem pro právní spolupráci. ČR toto spojení podpořila pod podmínkou, že se jedná pouze o první krok v reformě struktury sekretariátu. Bude i nadále prosazovat reformu, a to zejména direktorátu pro sociální kohezi a direktorátu pro kulturní záležitosti.

V roce 2007 ČR podepsala jednu úmluvu RE, a to Protokol měnící Evropskou úmluvu o potlačování terorismu (ETS 190).

Evropský soud pro lidská práva v roce 2007 vydal celkem jedenáct rozsudků a třináct jiných rozhodnutí ve vztahu k ČR. Dne 13. 11. 2007 vynesl rozsudek v kauze D.H. v. Česká republika, který se týkal zařazení osmnácti romských dětí do zvláštních škol. Soud konstatoval, že Česká republika porušila zákaz diskriminace podle článku 14 Evropské úmluvy o lidských právech ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na vzdělání).